

Nezistil som protiústavnosť obmedzenia vlastníctva v chránených územiach 4. a 5. stupňa ochrany. Návrh na Ústavný súd SR nepodám

10.6.2026 - | Verejný ochranca práv

Zaoberal som sa podnetom podávateľa, ktorý sa na mňa obrátil so žiadosťou o preskúmanie ústavnosti vybraných ustanovení zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení a o podanie návrhu na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

Podnet sa týkal najmä námietky nesúlady ustanovenia § 50 ods. 7 v spojení s prechodnými ustanoveniami § 104b ods. 5 a § 104g ods. 7 uvedeného zákona, ktoré v prípade území Natura 2000 a území medzinárodného významu umožňujú vyhlásenie 4. a 5. stupňa ochrany bez súhlasu vlastníka neštátnych lesov s čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

Zákon o ochrane prírody a krajiny (§ 50 ods. 7) stanovuje, že veľmi prísny 4. alebo 5. stupeň ochrany (takmer bezzásahové územie) na súkromných pozemkoch sa môže vyhlásiť len so súhlasom vlastníka. Ak vlastník nesúhlasí, ale ide o dôležité územie pre sústavu Natura 2000, môže orgán ochrany prírody nahradiť jeho súhlas svojím rozhodnutím.

V takom prípade má vlastník právo na náhradu škody a možnosť brániť sa v správnom konaní. Podávateľ namietal, že problém však vzniká kvôli prechodným ustanoveniam (§ 104b ods. 5 a § 104g ods. 7), ktoré vylučujú tieto pravidlá pri územiach Natura 2000 a územiach medzinárodného významu vyhlásených do konca roku 2019. Na tieto územia možno vyhlásiť 4. alebo 5. stupeň ochrany bez súhlasu vlastníka a bez individuálneho rozhodnutia orgánu.

Podávateľ podnetu tvrdil, že tieto ustanovenia porušujú čl. 20 ods. 4 Ústavy SR (zákaz núteného obmedzenia vlastníckeho práva bez individuálneho konania a primeranej náhrady) a požiadal ma, aby som podal návrh na začatie konania pred Ústavným súdom SR.

V rámci preskúmania veci uvádzam, že zákon o ochrane prírody a krajiny predstavuje právny rámec, ktorý sleduje legitímny verejný záujem na ochrane prírody a krajiny, pričom zároveň zasahuje do výkonu vlastníckeho práva. Tento zásah však musí byť posudzovaný z hľadiska ústavnej proporcionality a rovnováhy medzi základnými právami.

Po podrobnej analýze podnetu, relevantnej judikatúry Ústavného súdu a porovnaní s rozhodnutiami Najvyššieho správneho súdu a Ústavného súdu ČR som dospel k záveru, že namietané ustanovenia nie sú v rozpore s Ústavou SR.

❑K uvedeným záverom o ústavnosti predmetnej právnej úpravy som dospel z nasledujúcich hlavných dôvodov:❑

➔Ide o všeobecné zákonné limity výkonu vlastníckeho práva podľa čl. 20 ods. 3 Ústavy v spojení s čl. 44 (ochrana životného prostredia), nie o nútené obmedzenie podľa čl. 20 ods. 4., nakoľko i v zmysle judikatúry čl. 20 ods. 3 ústavy upravuje všeobecné limity výkonu vlastníckeho práva, ktoré sa môžu uplatniť druhovo vo vzťahu k skupinám vlastníkov, ak je to odôvodnené ochranou zdravia, prírody,

kultúrnych pamiatok alebo životného prostredia. Naopak, čl. 20 ods. 4 ústavy a podľa ústavného súdu týka individuálneho a selektívneho zásahu do postavenia konkrétneho vlastníka.

➔Zákon obsahuje mechanizmus náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania (§ 61), aby vlastníci pozemkov nemuseli znášať neprimerané bremeno v dôsledku obmedzení v záujme ochrany prírody a životného prostredia. Účelom tejto náhrady je kompenzovať ekonomickú škodu alebo ujmu, ktorá vlastníkovi vznikne obmedzením jeho vlastníckeho práva, a tým zachovať spravodlivú rovnováhu medzi ochranou verejného záujmu a právami vlastníka. Náhrada sa môže poskytovať aj formou pravidelných platieb počas trvania obmedzenia. Jej výška sa môže v čase meniť podľa konkrétnej intenzity obmedzení a spôsobu využívania pozemku. Vlastníkovi pritom musí byť už v čase vzniku obmedzenia známy spôsob výpočtu náhrady a podmienky, podľa ktorých sa jej výška môže meniť, hoci presná suma nemusí byť v tom okamihu ešte definitívne určená.

➔Úprava rešpektuje spravodlivú rovnováhu medzi vlastníckym právom a verejným záujmom na ochrane prírody, najmä v kontexte záväzkov SR voči EÚ (Natura 2000).

Na základe komplexného posúdenia právnej úpravy, relevantnej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, ako aj európskeho a medzinárodného kontextu ochrany prírody, som dospel k záveru, že napadnuté ustanovenia zákona č. 543/2002 Z. z. sa pohybujú v rámci ústavne akceptovateľného obmedzenia vlastníckeho práva podľa čl. 20 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

Vzťah vlastníckeho práva a ochrany prírody nemožno vnímať výlučne ako konflikt dvoch proti sebe stojacich hodnôt. Výkon vlastníckeho práva v mnohých prípadoch prispieva k ochrane životného prostredia. Úlohou právnej úpravy je preto zabezpečiť spravodlivú rovnováhu medzi týmito hodnotami, nie ich vzájomnú polarizáciu.

Zároveň poukazujem na ustálenú rozhodovaciu činnosť Ústavný súd Slovenskej republiky SR (najmä nález PL. ÚS 22/2006), ktorá opakovane konštatovala, že obmedzenia vlastníckeho práva v záujme ochrany prírody môžu byť ústavne konformné, pokiaľ rešpektujú princíp proporcionality a zachovávajú spravodlivú rovnováhu základných práv.

Zdôrazňujem, že základné právo vlastniť majetok a základné právo na priaznivé životné prostredie sú rovnocenné a ich vzájomné vzťahy nemožno chápať ako hierarchický konflikt, ale ako vzťah vyžadujúci ich vyvážený výkon.

Vzhľadom na uvedené zistenia som podnet podávateľa nateraz odložil ako zjavne neopodstatnený podľa § 15 ods. 2 písm. c) zákona o verejnom ochrancovi práv.

Návrh na Ústavný súd SR v tejto veci nepodám.

<https://vop.gov.sk/nezistil-som-protiustavnost-obmedzenia-vlastnictva-v-chranenych-uzemiach-4-a-5-s-tupna-ochrany-navrh-na-ustavny-sud-sr-nepodam>